

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΓΩΡΟΥ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ (αριθ.2)

(προσφυγή αριθ. 12686/03)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

20 Μαρτίου 2009

Η παρούσα απόφαση είναι οριστική. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Γώρου κατά Ελλάδας (αριθ.2),

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, συνεδριάζοντας σε διευρυμένο τμήμα η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Nicolas Bratza, *πρόεδρος*,

Χρήστος Ροζάκης,

Josep Casadevall,

Volodymyr Butkevych,

Vladimiro Zagrebelsky,

Alvina Gyulumyan,

Khanlar Hajiyev,

Ljiljana Mijovic,

Renate Jaeger,

David Thór Björgvinsson,

Ineta Ziemeles,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Giorgio Malinverni,

András Sajó,

Zdravka Kalaydjieva,

Işıl Karakaş, *δικαστές*,

και Vincent Berger, *γραμματέας τμήματος*,

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 11 Ιουνίου 2008 και στις 4 Φεβρουαρίου 2009,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία ελήφθη κατά την τελευταία ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 12686/03) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, μία υπήκοος της οποίας, η κυρία Ανθή Γώρου («η προσφεύγουσα»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 23 Ιανουαρίου 2003 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Η προσφεύγουσα εκπροσωπείται από τον κύριο Ι. Μυλωνά, δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση»)

εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Κ. Γεωργιάδη, πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Ι. Μπακόπουλο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Η προσφεύγουσα παραπονείται ειδικότερα, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, για την έλλειψη δικαίου και για τη διάρκεια της διαδικασίας που διεξήχθη κατόπιν της κατάθεσης μήνυσης από εκείνη.

4. Η προσφυγή ανατέθηκε στο πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 § 1 του κανονισμού). Στις 14 Φεβρουαρίου 2006, η προσφυγή κηρύχθηκε εν μέρει παραδεκτή από ένα σώμα δικαστών του εν λόγω τμήματος το οποίο αποτελείτο από τους δικαστές Λουκή Λουκαΐδη, Χρήστο Ροζάκη, Françoise Tulkens, Peer Lorenzen, Nina Vajic, Dean Spielmann και Sverre Erik Jebens, καθώς και τον Søren Nielsen, γραμματέα τμήματος.

5. Στις 14 Ιουνίου 2007, ένα σώμα δικαστών του ίδιου τμήματος το οποίο αποτελείτο από τους δικαστές Λουκή Λουκαΐδη, Χρήστο Ροζάκη, Nina Vajic, Anatoly Kovler, Elisabeth Steiner, Dean Spielmann και Sverre Erik Jebens, καθώς και τον Søren Nielsen, γραμματέα τμήματος, συμπέρανε ομόφωνα την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας και, με τέσσερις ψήφους έναντι τριών, τη μη παραβίαση της ίδιας διάταξης ως προς το δίκαιο της επίδικης διαδικασίας.

6. Την 1^η Σεπτεμβρίου 2007, η προσφεύγουσα διατύπωσε αίτηση παραπομπής της υπόθεσης ενώπιον του Διευρυμένου Τμήματος, δυνάμει του άρθρου 43 της Σύμβασης και 73 του κανονισμού του Δικαστηρίου. Στις 12 Νοεμβρίου 2007, μία επιτροπή του Διευρυμένου Τμήματος έκανε δεκτή την εν λόγω αίτηση.

7. Η σύνθεση του Διευρυμένου Τμήματος αποφασίσθηκε σύμφωνα με τα άρθρα 27 §§ 2 και 3 της Σύμβασης και 24 του κανονισμού.

8. Τόσο η προσφεύγουσα όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν έγγραφες παρατηρήσεις επί του παραδεκτού και επί της ουσίας της υπόθεσης.

9. Μία δημόσια συνεδρίαση έλαβε χώρα στο Μέγαρο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο, στις 11 Ιουνίου 2008 (άρθρο 59 § 3 του κανονισμού).

Ενώπιον του Δικαστηρίου εμφανίσθηκαν:

- για την Κυβέρνηση

κ. Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, πρόεδρος του

Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, *απεσταλμένος του αντιπροσώπου*

κ. Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, δικαστικός

αντιπρόσωπος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, *πληρεξούσιος*

- *για την προσφεύγουσα*

κ. Ι. ΜΥΛΩΝΑΣ, δικηγόρος

πληρεξούσιος

Το Δικαστήριο άκουσε τις αγορεύσεις των κυρίων Μυλωνά και Γεωργιάδη.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ι. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

10. Η προσφεύγουσα είναι δημόσιος υπάλληλος στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας. Την περίοδο των πραγματικών περιστατικών ήταν αποσπασμένη στο Γραφείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα ελληνόπουλα του εξωτερικού το οποίο είχε συσταθεί στην πόλη της Στουτγάρδης. Στις 2 Ιουνίου 1998, κατέθεσε μήνυση, δηλώνοντας παράσταση πολιτικής αγωγής χωρίς να ζητεί χρηματική ικανοποίηση, κατά του Σ.Μ. για ψευδομαρτυρία και συκοφαντική δυσφήμιση. Ο Σ.Μ., δημόσιος υπάλληλος στο ίδιο Υπουργείο, ήταν ο ιεραρχικός προϊστάμενος της προσφεύγουσας. Η τελευταία υποστήριζε ειδικότερα ότι μέσα στο πλαίσιο μιας διοικητικής έρευνας που ανοίχθηκε σε βάρος της, ο Σ.Μ. είχε δηλώσει ότι αυτή δεν τηρούσε τα ωράρια εργασίας και ότι δεν είχε καλές σχέσεις με τους συναδέλφους της.

11. Η συζήτηση ενώπιον του Πλημμελειοδικείου Αθηνών έλαβε χώρα στις 26 Σεπτεμβρίου 2001. Η προσφεύγουσα επανέλαβε την δήλωσή της για παράσταση πολιτικής αγωγής για το ποσό των χιλίων δραχμών (περίπου τρία ευρώ) και εξέθεσε τα επιχειρήματά της. Την ίδια ημέρα, το δικαστήριο απάλλαξε τον Σ.Μ. από τις κατηγορίες, εκτιμώντας ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας ήταν αστήρικτοι. Ειδικότερα, αφού εξέτασε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, το δικαστήριο έκρινε οι επίδικοι ισχυρισμοί ήταν αληθείς και ότι ο κατηγορούμενος δεν είχε την πρόθεση να δυσφημίσει ή να εξυβρίσει την προσφεύγουσα (απόφαση αριθ. 74941/2001).

12. Στις 5 Αυγούστου 2002, η απόφαση καθαρογράφηκε και καταχωρίστηκε στο βιβλίο του Πλημμελειοδικείου.

13. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2002, η προσφεύγουσα ζήτησε από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να ασκήσει, δυνάμει του άρθρου 506 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης αριθ. 74941/2001 του Πλημμελειοδικείου Αθηνών. Υποστήριζε ειδικότερα ότι αυτή δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη.

14. Στις 27 Σεπτεμβρίου 2002, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου επέστρεψε την επιστολή της προσφεύγουσας, γράφοντας στην ίδια την αίτηση της ενδιαφερόμενης την ακόλουθη χειρόγραφη σημείωση: «Δεν υπάρχει νόμιμος και βάσιμος λόγος αναίρεσης».

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

15. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας περιέχει τις ακόλουθες εφαρμοστέες διατάξεις:

Άρθρο 138

«1. Ο κώδικας αυτός ορίζει σε ποιες περιπτώσεις ο δικαστής εκδίδει απόφαση ή διάταξη.

Διατάξεις εκδίδει και ο εισαγγελέας σε όσες περιπτώσεις του επιβάλλει ο νόμος την υποχρέωση να λαμβάνει μέτρα κατά την προδικασία ή κατά το χρόνο που το δικαστήριο διακόπτει τη συνεδρίασή του (...).

Άρθρο 139

«Οι αποφάσεις, τα βουλεύματα, καθώς και οι διατάξεις του ανακριτή και του εισαγγελέα, πρέπει να αιτιολογούνται ειδικά και εμπεριστατωμένα (...).

(...)

Αιτιολογία απαιτείται σε όλες χωρίς εξαίρεση τις αποφάσεις, τα βουλεύματα και τις διατάξεις, ανεξάρτητα του αν αυτό απαιτείται ειδικά από τον νόμο ή αν είναι οριστικές ή παρεμπίπτουσες ή αν η έκδοσή τους αφήνεται στην διακριτική ελεύθερη ή ανέλεγκτη κρίση του δικαστή που τις εξέδωσε».

Άρθρο 463

«Ενδικο μέσο μπορεί να ασκήσει μόνο εκείνος που ο νόμος του δίνει ρητά αυτό το δικαίωμα (...).

Άρθρο 505

«1.(...) αναίρεση μπορούν να ζητήσουν: α) ο κατηγορούμενος, β) ο αστικώς υπεύθυνος για την καταδικαστική απόφαση που αναγνωρίζει την αστική του ευθύνη, γ) ο πολιτικώς ενάγων για την καταδικαστική απόφαση, μόνο όμως για το τμήμα της που επιδικάζει σ'αυτόν αποζημίωση ή ικανοποίηση ή απορρίπτει την αγωγή του, επειδή δεν στηρίζεται στο νόμο, δ) ο εισαγγελέας.

Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου μπορεί να ζητήσει την αναίρεση οποιασδήποτε απόφασης μέσα στην προθεσμία που ορίζεται από το άρθρο 479 παρ.2 (...)»

Άρθρο 506

«Την αναίρεση αθωωτικών αποφάσεων μπορούν να ζητήσουν: α) ο κατηγορούμενος, αν αθώωθηκε λόγω έμπρακτης μετάνοιας, β) ο εισαγγελέας (...) αν η αθώωση οφείλεται σε εσφαλμένη ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης κατά το άρθρο 510 του κώδικα ποινικής δικονομίας, γ) ο μηνυτής ή εκείνος που άσκησε την έγκληση αν καταδικάστηκαν σε αποζημίωση και στα έξοδα.»

Άρθρο 513

«1. (...) Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κλητεύει τον αναιρεσείοντα και τους υπόλοιπους διαδίκους, με κλήση που επιδίδεται σύμφωνα με τα άρθρα 155-161 και μέσα στην προθεσμία του άρθρου 166, στο ακροατήριο του Αρείου Πάγου ή στην ολομέλειά του (...)

2. Αν ζητεί την αναίρεση ο εισαγγελέας, δεν κλητεύεται αλλά εκπροσωπείται από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

(...)»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

16. Η προσφεύγουσα παραπονείται για την έλλειψη αιτιολογίας της απόφασης με την οποία ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου απέρριψε την αίτησή της με την οποία τον καλούσε να ασκήσει αίτηση αναίρεσης. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, του οποίου τα εφαρμοστέα αποσπάσματα έχουν ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως. (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

A. Η απόφαση του τμήματος

17. Στην απόφασή του με ημερομηνία 14 Ιουνίου 2007, το τμήμα έκρινε ότι ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου είχε επικυρώσει την απόφαση του Πλημμελειοδικείου μετά από μία πλήρη εξέταση της υπόθεσης, συντασσόμενος με το αιτιολογικό της εν λόγω απόφασης. Συμπέρανε ότι, υπό τις συνθήκες της προκειμένης υπόθεσης και λαμβανομένου ειδικότερα υπόψη του απλού χαρακτήρα της διαφοράς και των σαφών συμπερασμάτων του Πλημμελειοδικείου, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

B. Θέσεις των διαδίκων

1. Επί της εφαρμογής *ratione materiae* του άρθρου 6 § 1

18. Όπως και ενώπιον του τμήματος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 6 § 1 δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, και τούτο για δύο λόγους.

Καταρχήν, ισχυρίζεται ότι η συμπεριφορά της προσφεύγουσας καθόλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας καταδεικνύει ότι αυτή δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής κατά κύριο λόγο προκειμένου να καταδικαστεί ο κατηγορούμενος. Η Κυβέρνηση σημειώνει ως προς τούτο ότι, ενώπιον του Πλημμελειοδικείου Αθηνών, η προσφεύγουσα περιορίστηκε στο να αξιώσει το συμβολικό ποσό των χιλίων δραχμών (περίπου τρία ευρώ), με την επιφύλαξη της ικανοποίησης του

συνόλου των αστικού χαρακτήρα δικαιωμάτων της ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι απαλλάσσοντας τον κατηγορούμενο, το Πλημμελειοδικείο Αθηνών αρνήθηκε να αποφανθεί επί των αστικής φύσεως αιτημάτων της προσφεύγουσας. Συνεπώς, αποκλειστικό αντικείμενο της αίτησής της προς τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ήταν η υποστήριξη της κατηγορίας και η αντιστροφή της αθωωτικής απόφασης του εν λόγω δικαστηρίου και όχι η διεκδίκηση των οποιωνδήποτε αστικού χαρακτήρα δικαιωμάτων ενώπιον ενός ποινικού δικαστηρίου. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, τα πραγματικά αυτά περιστατικά καταδεικνύουν σαφώς ότι η προσφεύγουσα δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής με μοναδικό σκοπό να επιτύχει την ποινική καταδίκη του προσφεύγοντος και όχι για να προασπίσει ή αποκαταστήσει τα δικαιώματά της αστικού χαρακτήρα. Αναφερόμενη στην απόφαση *Perez κατά Γαλλίας* ([GC], αριθ. 47287/99, §§ 70-71, CEDH 2004-I), η Κυβέρνηση σημειώνει ότι η Σύμβαση δεν εγγυάται το δικαίωμα στην «προσωπική εκδίκηση».

Κατά δεύτερον, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 6 §1 δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, διότι, κατά την άποψή της, η αίτηση της πολιτικής αγωγής στον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου δεν αποτελεί ένδικο μέσο. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι το άρθρο 506 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δεν αναγνωρίζει στην πολιτική αγωγή το δικαίωμα να ασκήσει αναίρεση. Στο σημείο αυτό, η Κυβέρνηση αναφέρεται επίσης στο άρθρο 463 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, το οποίο προβλέπει ότι «ένδικο μέσο μπορεί να ασκήσει μόνο εκείνος που ο νόμος του δίνει ρητά αυτό το δικαίωμα». Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, ο εισαγγελέας ουδόλως υποχρεωμένος ήταν να αιτιολογήσει την απορριπτική απόφασή του, καθώς η εθνική νομοθεσία δεν αναγνωρίζει το δικαίωμα άσκησης αναίρεσης, και, επιπλέον, δε θα μπορούσε να κληθεί να εναντιωθεί στο νόμο αναφορικά με μία δικαστική πρακτική. Η άσκηση αναίρεσης υπόκειται αποκλειστικά στη διακριτική ευχέρεια του εισαγγελέα.

19. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει καταρχήν ότι δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής αξιώνοντας ένα ορισμένο ποσό. Όσο συμβολικό κι αν ήταν αυτό, το άρθρο 6 § 1 έχει εν προκειμένω εφαρμογή καθώς η δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής είχε επίσης αποζημιωτικό χαρακτήρα, σύμφωνα με την αρχή που διατυπώθηκε στην προαναφερόμενη απόφαση *Perez*. Επιπλέον, η προσφεύγουσα σημειώνει ότι, σύμφωνα με μία μακρόχρονη και πάγια τακτική στο εθνικό δίκαιο, η πολιτική αγωγή μπορεί να απευθύνει στον εισαγγελέα, ο οποίος πάντα αποκρίνεται, μία αίτηση με την

οποία τον καλεί να ασκήσει αναίρεση. Ως εκ τούτου, η δικαστική πρακτική επιβεβαιώνει τη δυνατότητα για την πολιτική αγωγή να ασκήσει αναίρεση με έμμεσο τρόπο, ήτοι μέσω του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι θα ήταν εξωπραγματικό να κρίνει κανείς ότι η αίτησή της προς τον εισαγγελέα δε σχετιζόταν με ένα «δικαίωμα αστικής φύσεως», καθώς η πράξη αυτή εντασσόταν στο σύνολο μίας διαδικασίας στην οποία ομοίως συμμετείχε προκειμένου να λάβει αποζημίωση. Υπογραμμίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 513 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όταν ο εισαγγελέας κάνει δεκτή την αίτηση της πολιτικής αγωγής που τον καλεί να ασκήσει αναίρεση, η εν λόγω πολιτική αγωγή καλείται επίσης να παραστεί ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου και να συμμετέχει στη διαδικασία που έχει ως εκ τούτου ξανανοίξει. Τέλος, υπογραμμίζει ότι η ίδια η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με άλλες ελληνικές υποθέσεις αναγνωρίζει την ιδιότητα της «προσφυγής» στην αίτηση που απευθύνεται προς τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και, συνεπώς, την εφαρμογή του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης στην περίπτωση αυτή.

2. Επί της ουσίας

20. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, όταν η εθνική έννομη τάξη προσφέρει ένα ένδικο μέσο στον διοικούμενο, το Κράτος είναι υποχρεωμένο να επαγρυπνεί ώστε αυτός να απολαμβάνει των θεμελιωδών εγγυήσεων του άρθρου 6. Υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με ομοειδείς ελληνικές υποθέσεις, ο εισαγγελέας υποχρεούται να αιτιολογεί τις αποφάσεις του, υποχρέωση η οποία προϋποθέτει ότι το θιγόμενο μέρος μπορεί να βασίζεται στο ότι οι ουσιαστικές αξιώσεις του θα εξεταστούν προσεκτικά. Η προσφεύγουσα σημειώνει ότι εν προκειμένω είχε καταθέσει μία αίτηση που περιείχε λεπτομερή επιχειρήματα ενώπιον τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Ωστόσο, εκείνος την αγνόησε πλήρως και την απέρριψε χωρίς την παραμικρή αιτιολογία. Υπενθυμίζοντας ότι η Σύμβαση καθιερώνει δικαιώματα όχι θεωρητικά ή κενά περιεχομένου αλλά συγκεκριμένα και πραγματικά, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η πλήρης έλλειψη αιτιολογίας στην απόφαση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου δεν της επέτρεψε να εξακριβώσει ότι αυτή δεν είχε στοιχεία κατάχρησης ή αυθαιρεσίας.

21. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει καταρχήν ότι το άρθρο 139 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας απαιτεί να αιτιολογούνται μόνο οι διατάξεις που εκδίδει ο εισαγγελέας. Ωστόσο, η απόρριψη από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου της αίτησης της προσφεύγουσας με την οποία τον καλούσε να ασκήσει αναίρεση δεν

αποτελεί διάταξη. Πράγματι, το άρθρο 138 του ίδιου κώδικα προβλέπει ότι ο εισαγγελέας εκδίδει διατάξεις στις περιπτώσεις που προβλέπει ο νόμος κατά την προδικασία ή κατά τις δικαστικές διακοπές. Επίσης, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η άρνηση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να ασκήσει αναίρεση κατόπιν αιτήσεως της πολιτικής αγωγής δεν πρέπει να είναι αιτιολογημένη, καθώς δεν πρόκειται για δικαστική πράξη αλλά για επίσημη σημείωση με την οποία ο δικαστής εκφράζει τη βούλησή του να μη χρησιμοποιήσει το εν λόγω ένδικο μέσο, γεγονός που επαφίεται στην κρίση του. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι σε κάθε περίπτωση, η καταγγελλόμενη άρνηση του εισαγγελέα στην προκειμένη περίπτωση ήταν επαρκώς αιτιολογημένη. Καθώς επρόκειτο για μία απλή υπόθεση δυσφήμισης και ψευδομαρτυρίας, αρκούσε κατά την άποψή της να επικυρώσει ο εισαγγελέας την απόφαση του πλημμελειοδικείου με μία απλή σημείωση επί της αίτησης της ενδιαφερομένης.

Γ. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

1. Επί των προκαταρκτικών ενστάσεων της Κυβέρνησης

22. Πρέπει καταρχήν να υπενθυμισθεί ότι το Διευρυμένο Τμήμα μπορεί να εξετάζει ζητήματα σχετικά με το παραδεκτό της προσφυγής στο μέτρο που αυτά σχετίζονται με αιτιάσεις που κηρύχθηκαν παραδεκτές από το τμήμα (βλέπε *Üner κατά Ολλανδίας* [GC], αριθ. 46410/99, § 41, CEDH 2006-X, και *K. και T. κατά Φινλανδίας* [GC], αριθ. 25702/94, § 141, CEDH 2001-VII).

23. Εν προκειμένω, το Διευρυμένο Τμήμα σημειώνει ότι, με την απόφασή του επί του παραδεκτού της 14 Φεβρουαρίου 2006, το Δικαστήριο κήρυξε παραδεκτές τις αιτιάσεις τις ελκόμενες από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας και την αιτιολογία της απάντησης του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Επιπλέον, η Κυβέρνηση προέβαλε τις ίδιες ενστάσεις ενώπιον του τμήματος. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Διευρυμένο Τμήμα κρίνει αναγκαίο να αποφανθεί επί αυτών.

α) Αστικός χαρακτήρας της διαδικασίας

24. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η Σύμβαση δεν αναγνωρίζει αφ'εαυτού το δικαίωμα της ποινικής δίωξης ή καταδίκης τρίτων. Προκειμένου να υπεισέρχεται στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, το εν λόγω δικαίωμα πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύεται με την εκ μέρους του θύματος άσκηση του δικαιώματός του να ασκήσει την αγωγή, αστική από την φύση της, που προσφέρεται από το εθνικό δίκαιο, έστω

και ενόψει της επίτευξης μιας συμβολικής επανόρθωσης ή της προστασίας ενός δικαιώματος αστικής φύσεως, όπως, για παράδειγμα, το δικαίωμα της απόλαυσης μιας «καλής φήμης» (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Perez*, § 70).

25. Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης εφαρμόζεται σε διαδικασίες που σχετίζονται με μηνύσεις με παράσταση πολιτικής αγωγής από τη στιγμή της δήλωσης παράστασης πολιτικής αγωγής, εκτός αν το θύμα έχει παραιτηθεί κατά τρόπο μη διφορούμενο από την άσκηση του δικαιώματός του σε επανόρθωση (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Perez*, § 66).

26. Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής για ποσό που ισοδυναμούσε με τρία ευρώ περίπου, σε μία ποινική διαδικασία που σχετιζόταν με κατηγορίες ψευδομαρτυρίας και δυσφήμισης. Συνεπώς, το άρθρο 6 § 1 έχει εν προκειμένω εφαρμογή, καταρχήν διότι η επίδικη διαδικασία αμφισβητούσε το δικαίωμα απόλαυσης μίας «καλής φήμης» (πιο πάνω αναφερόμενη *Perez*, §§ 70-71, και *Schwarkmann κατά Γαλλίας*, αριθ. 52621/99, § 41, 8 Φεβρουαρίου 2005). Επιπλέον, η διαδικασία διαθέτει περιουσιακό χαρακτήρα, κάτι που προκύπτει από το ποσό των τριών ευρώ περίπου, όσο συμβολικό κι αν είναι αυτό, για το οποίο η προσφεύγουσα δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής.

Ενόψει των ανωτέρω, πρέπει να απορριφθεί αυτή η προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης.

β) Χαρακτήρας της αίτησης προς τον εισαγγελέα

27. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η Κυβέρνηση αμφισβητεί την εφαρμογή του άρθρου 6 § 1, καθώς κατά την άποψή της η αίτηση της προσφεύγουσας προς τον εισαγγελέα δεν έχει το χαρακτήρα «προσφυγής». Το Δικαστήριο υπενθυμίζει εντούτοις ότι προκειμένου να έχει εφαρμογή το άρθρο 6 § 1 δεν απαιτείται απαραίτητα την ύπαρξη μίας προσφυγής επίσημα αναγνωρισμένης από το νόμο. Πράγματι, η εν λόγω διάταξη, υπό το «αστικό» σκέλος της, έχει εφαρμογή όταν υπάρχει «αμφισβήτηση» ενός «δικαιώματος» που να μπορεί να υποστηριχθεί, κατά τρόπο βάσιμο τουλάχιστον, ότι αναγνωρίζεται από το εθνικό δίκαιο. (*Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας* [GC], αριθ. 63235/00, § 40, CEDH 2007-...). Μία αμφισβήτηση συνεπάγεται την ύπαρξη μίας διαφοράς (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere κατά Βελγίου*, 23 Ιουνίου 1981, § 45, série A no 43), η οποία πρέπει να είναι πραγματική και σοβαρή. Μπορεί να αφορά τόσο την ίδια την ύπαρξη ενός δικαιώματος όσο και τους τρόπους άσκησής του. Επιπλέον, η έκβαση της διαδικασίας

πρέπει να είναι άμεσα καθοριστική για το «εν λόγω δικαίωμα αστικού χαρακτήρα» (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 27, CEDH 2000-VII, και *Sporrong et Lönnroth κατά Σουηδίας*, 23 Σεπτεμβρίου 1982, § 81, série A no 52).

28. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο έχει ήδη δεχθεί τον αστικό χαρακτήρα της επίδικης διαδικασίας. Θα εγκύψει ως εκ τούτου στο ζήτημα του κατά πόσον το στοιχείο της «αμφισβήτησης» ήταν πάντοτε παρόν κατά την υποβολή της αίτησης της προσφεύγουσας στον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

29. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το πνεύμα της Σύμβασης προτάζει να μην κρίνεται ο όρος αυτός από μία υπερβολικά τεχνική άποψη αλλά να δίδεται ένα ορισμός περισσότερο υλικός παρά επίσημος (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Le Compte, Van Leuven et De Meyere*, § 45). Επιπλέον, προκειμένου να εκτιμηθεί η ύπαρξη μίας αμφισβήτησης επί ενός δικαιώματος αστικού χαρακτήρα, πρέπει, πέρα των φαινομένων και του χρησιμοποιηθέντος λεξιλογίου, να επιδεικνύεται προσήλωση στην οριοθέτηση της αλήθειας (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Van Droogenbroeck κατά Βελγίου*, 24 Ιουνίου 1982, § 38, série A no 50), όπως αυτή προκύπτει από τις συνθήκες της κάθε υπόθεσης (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 32555/96, § 121, CEDH 2005-X).

30. Επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο σημειώνει την ιδιαιτερότητα της παρούσας υπόθεσης: η προσφεύγουσα στηρίζει το διεκδικούμενο δικαίωμα άσκησης αναίρεσης μέσω του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου όχι στο νόμο αλλά σε μία πάγια δικαστική πρακτική. Η πρακτική αυτή συνίσταται στην αναγνώριση στην πολιτική αγωγή της δυνατότητας να ζητήσει από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να ασκήσει αναίρεση. Επιπλέον, ο εισαγγελέας συνηθίζει να απαντά, αν και συνοπτικά, σε αιτήσεις τέτοιου τύπου. Η Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί την ύπαρξη μίας τέτοιας πρακτικής.

31. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι λόγω αυτής της ιδιαιτερότητας και μίας σχετικής ασάφειας ως προς τη νομική φύση της ενέργειας της προσφεύγουσας, πρέπει να ενδιαφερθεί περισσότερο για τον πραγματικό αντίκτυπο της ενέργειας αυτής, τοποθετώντας την στο σύνολο της επίδικης διαδικασίας. Έτσι, το Δικαστήριο θα εξετάσει σε τι βαθμό εντασσόταν η αίτηση της προσφεύγουσας στη διαδικασία που είχε αρχίσει με την παράστασή της ως πολιτικής αγωγής με σκοπό την αποζημίωσή της. Άλλως ειπείν, θα αναζητήσει εάν η επίμαχη ενέργεια αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας παράστασης πολιτικής αγωγής και ως εκ τούτου σχετιζόταν

άμεσα με την αρχική «αμφισβήτηση». Για να το πράξει αυτό, το Δικαστήριο πρέπει να εγκύψει στο ρόλο της επίμαχης δικαστικής πρακτικής, υπό το φως ιδίως του εθνικού δικαίου.

32. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι πάντοτε προσέδιδε κάποια σημασία στη δικαστική πρακτική μέσα στα πλαίσια του άρθρου 6 § 1. Έτσι, στη νομολογία του επί της ισότητας των όπλων, έχει λάβει συχνά υπόψη τη δικαστική πρακτική προκειμένου να εξετάσει κατά πόσο το εθνικό δίκαιο είναι συμβατό προς το άρθρο 6 § 1. Τέτοια περίπτωση ήταν ιδίως η απόφασή του *Reinhardt et Slimane-Kaïd κατά Γαλλίας* (31 Μαρτίου 1998, § 106, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-II), όπου έκρινε ότι η πρακτική των σημειωμάτων μέχρι την έκδοση της απόφασης μπορούσε να θεραπεύσει τη μη δυνατότητα των διαδίκων να απαντήσουν στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, εφόσον ο τελευταίος ενημέρωνε τους δικηγόρους των διαδίκων, πριν την ημέρα της συζήτησης, για την κατεύθυνση των προτάσεών του.

33. Το Δικαστήριο υιοθέτησε την ίδια στάση στις υποθέσεις *Meftah και λοιποί κατά Γαλλίας* ([GC], nos 31911/96, 35237/97 και 34595/97, CEDH 2002-VII) και *Voisine κατά Γαλλίας* (αριθ. 27362/95, 8 Φεβρουαρίου 2000). Επιπλέον, στην υπόθεση *Wynnen κατά Βελγίου* (αριθ. 32576/96, CEDH 2002-VIII), αναφέρθηκε και πάλι στην πρακτική ενώπιον του Αρείου Πάγου στο Βέλγιο, που επέτρεπε στους διαδίκους και στους δικηγόρους τους να ζητήσουν από τη γραμματεία του εν λόγω δικαστηρίου να τους κοινοποιήσει εγγράφως την ημερομηνία της συζήτησης ή να λάβουν τις εν λόγω πληροφορίες μέσω τηλεφώνου. Το Δικαστήριο δεν έκρινε παράλογο να απαιτείται ο αναιρεσείων να κάνει χρήση αυτού του μέσου συμπληρωματικών πληροφοριών.

34. Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι θα συμβάδιζε περισσότερο με την πραγματικότητα της εθνικής έννομης τάξης να μην αγνοηθεί η επίμαχη πρακτική και να γίνει δεκτό ότι η ενέργεια της προσφεύγουσας ενώπιον του εισαγγελέα εντασσόταν σε μία λογική αμφισβήτησης της απόφασης με την οποία είχε απορριφθεί το αίτημα αποζημίωσής της ως πολιτική αγωγή. Άλλως ειπείν, η αίτησή της προς τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου τοποθετείτο εντός του ίδιου πλαισίου και επεδίωκε τον ίδιο σκοπό με την προγενέστερη αίτησή της για παράστασή της ως πολιτικώς ενάγουσας. Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι εάν ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου είχε ασκήσει την αναίρεση, η αίτηση της προσφεύγουσας θα είχε συνδεθεί άρρηκτα με τη συνέχεια της διαδικασίας. Πράγματι από το άρθρο 513 § 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προκύπτει ότι εάν ο εισαγγελέας είχε αποδεχθεί το

αίτημά της ασκώντας αναίρεση στο όνομά του, η προσφεύγουσα θα είχε κληθεί να παραστεί ενώπιον του Αρείου Πάγου ως «διάδικος».

35. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, θα ήταν τεχνητό, υπό το φως των ανωτέρω, να αρνηθεί κανείς ότι υφίστατο μία πραγματική «αμφισβήτηση» πίσω από το διάβημα της προσφεύγουσας προς τον εισαγγελέα, δεδομένου ότι αυτό αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος του συνόλου της διαδικασίας με στόχο την αποζημίωση της ενδιαφερομένης ως πολιτικής αγωγής.

Συνεπώς, η αίτηση που απηύθυνε η προσφεύγουσα προς τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου σχετιζόταν με μία «αμφισβήτηση επί δικαιώματος αστικού χαρακτήρα» για τους σκοπούς του άρθρου 6 § 1.

Πρέπει επομένως να απορριφθεί η προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης.

2. Επί της ουσίας

37. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 6 § 1 υποχρεώνει τα δικαστήρια να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους. Εν τούτοις, τούτο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι απαιτεί μία λεπτομερή απάντηση σε κάθε επιχείρημα. Η έκταση της υποχρέωσης αυτής μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τη φύση της απόφασης. Πρέπει επιπλέον να λαμβάνεται ειδικότερα υπόψη η ποικιλία των ενδίκων μέσων που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένας διάδικος και οι διαφορές των Συμβαλλομένων Κρατών ως προς τις νομικές διατάξεις, τα έθιμα, τις δογματικές αντιλήψεις, την παρουσίαση και τη σύνταξη των δικαστικών αποφάσεων. Για τον λόγο αυτό, το ζήτημα του κατά πόσον ένα δικαστήριο δεν τήρησε την υποχρέωσή του για αιτιολογία που απορρέει από το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν μπορεί να αναλύεται παρά μόνο υπό το φως των συνθηκών της υπόθεσης (βλέπε μεταξύ πολλών άλλων, *Ruiz Torija κατά Ισπανίας*, 9 Δεκεμβρίου 1994, § 29, série A αριθ. 303-A, και *Van de Hurk κατά Ολλανδίας*, 19 Απριλίου 1994, § 61, série A αριθ. 288).

38. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι σε περίπτωση αθωωτικής απόφασης, το εθνικό δίκαιο δεν αναγνωρίζει, κατ'αρχήν, στην πολιτική αγωγή ούτε το δικαίωμα απευθείας άσκησης αίτησης αναίρεσης, ούτε το δικαίωμα προσφυγής στον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Έχει εντούτοις αποδεχθεί ότι η ύπαρξη μίας πάγιας δικαστικής πρακτικής δεν μπορεί εν προκειμένω να αγνοηθεί και ότι, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της αίτησης που απευθύνεται στον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης είχε εφαρμογή. Θα

πρέπει να ληφθεί υπόψη η ίδια αυτή πρακτική προκειμένου να εκτιμηθεί η ευρύτητα που πρέπει να δίδει ο εισαγγελέας στην αιτιολόγηση της απάντησής του.

39. Το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει ότι ο εισαγγελέας συνηθίζει να απαντά, αν και με συνοπτικό τρόπο, στις αιτήσεις της πολιτικής αγωγής που τον καλούν να ασκήσει αίτηση αναίρεσης. Στην πράξη, η πολιτική αγωγή εφιστά την προσοχή του εισαγγελέα επί ορισμένων ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης, ενώ εκείνος είναι ελεύθερος να λάβει την απόφασή του ζυγίζοντας τα προβληθέντα επιχειρήματα.

40. Επιπλέον, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 506 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, μία «θετική» απόφαση του εισαγγελέα δεν απευθύνεται στην πολιτική αγωγή, αλλά γεννά τη δική του αίτηση αναίρεσης. Ομοίως, μία «αρνητική» απόφαση του εισαγγελέα αντιστοιχεί για εκείνον με παραίτηση από την άσκηση αναίρεσης. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, αντίθετα προς τις δηλώσεις της προσφεύγουσας, καμία υποχρέωση ιδιαίτερης αιτιολόγησης δεν προκύπτει από το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, καθώς η απάντηση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου στην αίτηση της προσφεύγουσας δε διατυπώνεται ως «διάταξη» με την έννοια των άρθρων 138 και 139 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 15).

41. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σε ότι αφορά την προγενέστερη διαδικασία εξέτασης και αποδοχής των αιτήσεων αναίρεσης από ένα όργανο που έχει δημιουργηθεί εντός του Αρείου Πάγου, έχει ήδη δεχθεί ότι ένα ανώτατο δικαστήριο δεν παραβαίνει την υποχρέωσή του περί αιτιολόγησης όταν στηρίζεται μόνο σε μία συγκεκριμένη νομική διάταξη για να απορρίψει ένα ένδικο μέσο ως στερούμενο πιθανοτήτων ευόδωσης, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις (βλέπε *Salé κατά Γαλλίας*, αριθ. 39765/04, § 17, 21 Μαρτίου 2006, και *Burg και λοιποί κατά Γαλλίας* (déc.), αριθ. 34763/02, 28 Ιανουαρίου 2003). Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η ίδια αρχή μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ο οποίος λαμβάνει την αίτηση της πολιτικής αγωγής να ασκήσει αίτηση αναίρεσης για λογαριασμό της.

42. Εν συντομία, η χειρόγραφη σημείωση επί της αίτησης που καταθέτει ο ενδιαφερόμενος δεν περιέχει παρά μία πληροφορία επί της απόφασης που λαμβάνει κατά διακριτική ευχέρεια ο εισαγγελέας. Υπό το πρίσμα αυτό και δεδομένης της υπάρχουσας δικαστικής πρακτικής, ο εισαγγελέας δεν υποχρεούται να αιτιολογεί την απόφασή του αλλά μόνο να δίδει απάντηση στην πολιτική αγωγή. Η απαίτηση για μία πιο εμπεριστατωμένη αιτιολογία θα γεννούσε για τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου

ένα πρόσθετο φορτίο, το οποίο δεν απαιτείται από τη φύση της αίτησης της πολιτικής αγωγής που αποσκοπεί στο να ασκήσει εκείνος αναίρεση κατά μίας αθωωτικής απόφασης. Ομοίως το Δικαστήριο εκτιμά ότι σημειώνοντας ότι «δεν υπάρχει νόμιμος και βάσιμος λόγος αναίρεσης», ο εισαγγελέας αιτιολόγησε επαρκώς την απόρριψη της αίτησης.

Εν όψει των ανωτέρω, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

43. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας». Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, τα εφαρμοστέα τμήματα του οποίου έχουν ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

44. Το τμήμα κατέληξε ότι εν προκειμένω η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

45. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αίτηση παραπομπής της προσφεύγουσας αφορούσε μόνο τα συμπεράσματα του τμήματος ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από το δίκαιο της επίδικης διαδικασίας. Εν τούτοις, δεδομένου ότι η παραπεμφθείσα ενώπιον του Διευρυμένου Τμήματος υπόθεση περιλαμβάνει αναγκαίως όλες τις πλευρές της προσφυγής που το τμήμα εξέτασε προηγουμένως στην απόφασή του (*Syssoyeva και λοιποί κατά Λετονίας* [GC], αριθ. 60654/00, § 61, CEDH 2007-...), συντρέχει λόγος να εξετασθεί ομοίως η αιτίαση η ελκόμενη από την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

46. Για τους λόγους που εξέθεσε το τμήμα, το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης λόγω της διάρκειας της διαδικασίας στο σύνολό της.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

47. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Η απόφαση του τμήματος

48. Στην απόφασή του, το τμήμα έκρινε ότι η επιμήκυνση της επίδικης διαδικασίας πέραν της «λογικής προθεσμίας» είχε προκαλέσει στην προσφεύγουσα μία βέβαιη ηθική βλάβη που αιτιολογούσε την επιδίκαση αποζημίωσης. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, της επιδίκασε 4.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφειλόταν ως φόρος. Επιδίκασε ομοίως στην προσφεύγουσα 2.300 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφειλόταν ως φόρος.

B. Θέσεις των διαδίκων

49. Για την ηθική βλάβη την οποία υποστηρίζει ότι υπέστη λόγω της διάρκειας και της επικαλούμενης έλλειψης δικαίου της επίδικης διαδικασίας, η προσφεύγουσα αξιώνει αντίστοιχα 7.500 ευρώ και 10.000 ευρώ. Ζητεί ομοίως 7.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη ενώπιον του Δικαστηρίου. Προσκομίζει δύο τιμολόγια, συνολικού ποσού 2.300 ευρώ, για την αμοιβή που έχει ήδη καταβάλει για την εκπροσώπησή της ενώπιον του Δικαστηρίου.

50. Η Κυβέρνηση δεν αποφαινεται επί του ζητήματος αυτού.

Γ. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

1. Ηθική βλάβη

51. Το Διευρυμένο Τμήμα υπενθυμίζει ότι η διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης στην οποία κατέληξε, απορρέει αποκλειστικά από μία παραγνώριση του δικαιώματος της προσφεύγουσας να εκδικασθεί η υπόθεσή της εντός «λογικής

προθεσμίας». Υπό αυτές τις συνθήκες, δε διακρίνει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και οποιασδήποτε ηθική βλάβης μπορεί να υπέστη η προσφεύγουσα λόγω της έλλειψης δικαίου της επίδικης διαδικασίας. Πρέπει επομένως να απορριφθεί αυτή η πλευρά των προαναφερόμενων αξιώσεων. Εκτιμά αντιθέτως ότι η προσφεύγουσα υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη σε ό,τι αφορά το δικαίωμά της να εκδικασθεί η υπόθεσή της εντός λογικής προθεσμίας. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, της επιδικάζει, όπως και το τμήμα, 4.000 ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος επί του ποσού αυτού.

2. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

52. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας και της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI). Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η προσφεύγουσα δεν προέβαλε κανένα συγκεκριμένο αίτημα για έξοδα και δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιόν του, το Διευρυμένο Τμήμα, όπως και το τμήμα, της επιδικάζει 2.300 ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλει ως φόρο η ενδιαφερόμενη.

3. Τόκοι υπερημερίας

53. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

1. *Απορρίπτει*, ομόφωνα, την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης που έλκεται από το ανεφάρμοστο του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης λόγω της επικαλούμενης απουσίας αστικού χαρακτήρα της επίδικης διαδικασίας.
2. *Απορρίπτει*, με έντεκα ψήφους έναντι έξι, την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης που έλκεται από το ανεφάρμοστο του άρθρου 6 § 1 της

Σύμβασης λόγω της φύσης της αίτησης που απηύθυνε η προσφεύγουσα στον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

3. *Αποφαίνεται*, με δεκατρείς ψήφους έναντι τεσσάρων, ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης σχετικά με το δίκαιο της διαδικασίας.

4. *Αποφαίνεται*, ομόφωνα, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας.

5. *Αποφαίνεται*, ομόφωνα, ότι:

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στην προσφεύγουσα, εντός τριών μηνών:

i. 4.000 (τέσσερις χιλιάδες) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για την ηθική βλάβη που προκλήθηκε από τη διάρκεια της διαδικασίας.

ii. 2.300 (δύο χιλιάδες τριακόσια) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλει η προσφεύγουσα ως φόρο, για έξοδα και δικαστική δαπάνη.

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

6. *Απορρίπτει*, ομόφωνα, το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στην γαλλική και την αγγλική γλώσσα και εκφωνήθηκε δημοσία στο Μέγαρο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο, στις 20 Μαρτίου 2009.

(υπογραφή)

Vincent Berger

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nicolas Bratza

Πρόεδρος

Στην παρούσα απόφαση επισυνάπτεται, σύμφωνα με το άρθρο 45 § 2 της Σύμβασης και 74 § 2 του κανονισμού, η έκθεση των ακόλουθων απόψεων:

- διάφορη άποψη των δικαστών κκ. Zagrebelsky, Hajiyeu, Jaeger, Björgvinsson, Villiger και Berro-Lefevre.
- εν μέρει αποκλίνουσα άποψη του δικαστή κ. Casadevall.
- εν μέρει αποκλίνουσα άποψη του δικαστή κ. Malinverni με την οποία συντάσσεται ο δικαστής κ. Sajó
- εν μέρει αποκλίνουσα άποψη της δικαστού κ. Kalaydjieva.

N.B.

V.B.

ΔΙΑΦΟΡΗ ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ κκ. ZAGREBELSKY, HAJIYEV, JAEGER,
BJÖRGVINSSON, VILLIGER ΚΑΙ BERRO-LEFEVRE.

Ψηφίσαμε με την πλειοψηφία υπέρ της μη παραβίασης του άρθρου 6 σχετικά με την αιτίαση την ελκόμενη από την έλλειψη αιτιολογίας της απάντησης του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου στην αίτηση της προσφεύγουσας που τον καλούσε να ασκήσει αναίρεση. Εκτιμούμε εντούτοις ότι, ελλείψει «αμφισβήτησης» επί ενός δικαιώματος αστικού χαρακτήρα, απαιτούμενη προϋπόθεση της εν λόγω διάταξης, το άρθρο 6 § 1 δεν έπρεπε να έχει κριθεί εφαρμοστέο στην προκειμένη περίπτωση. Επιθυμούμε να διευκρινίσουμε την άποψή μας επί αυτού του ιδιαίτερου ζητήματος.

Πράγματι, από την εφαρμοστέα νομοθεσία προκύπτει σαφώς ότι η αναίρεση μίας απόφασης μπορεί να ζητηθεί από την πολιτική αγωγή σε ένα περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων, εκ των οποίων είναι προφανές ότι καμία δεν αντιστοιχεί στην προκειμένη. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 505 § 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ο πολιτικώς ενάγων μπορεί να ασκήσει αναίρεση κατά μίας καταδικαστικής απόφασης μόνο για το τμήμα της που επιδικάζει σ'αυτόν αποζημίωση ή του αναγνωρίζει το δικαίωμα ικανοποίησης ή απορρίπτει τις αξιώσεις του, επειδή δεν στηρίζονται στο νόμο. Σύμφωνα με το άρθρο 506 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, την αναίρεση αθωωτικών αποφάσεων μπορεί να ζητήσει ο μηνυτής μόνο αν καταδικάστηκε στα έξοδα.

Είναι αλήθεια ότι υπάρχει μία δικαστική πρακτική που συμπληρώνει την εφαρμοστέα νομοθεσία: ο εισαγγελέας δέχεται τις αιτήσεις της πολιτικής αγωγής και συνηθίζει να απαντά συνοπτικά στις επιστολές αυτές που του ζητούν να ασκήσει αναίρεση.

Εν τούτοις, εκτιμούμε ότι η πλειοψηφία δεν έπρεπε να αποφανθεί επί της εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 στηριζόμενη μόνο στην ύπαρξη της εν λόγω πρακτικής, όσο πάγια κι αν είναι αυτή, η οποία αντιβαίνει στο γράμμα του νόμου. Πράγματι, το να θεωρήσει κανείς ότι η πρακτική αυτή, βάσει της οποίας ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου απαντά στην αίτηση της πολιτικής αγωγής σε περίπτωση αθωωτικής απόφασης, καθιερώνει μία προσφυγή υπέρ της πολιτικής αγωγής προσκρούει στο σαφές και ακριβές γράμμα του εφαρμοστέου νόμου, ο οποίος δεν αναγνωρίζει στον

πολιτικώς ενάγοντα το δικαίωμα άσκησης αναίρεσης παρά μόνο στην περίπτωση που προβλέπει το άρθρο 506 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η οποία δεν αφορά την παρούσα υπόθεση.

Συνεπώς, το διάβημα της προσφεύγουσας προς τον εισαγγελέα πρέπει να θεωρηθεί όχι ως «προσφυγή» αλλά ως πρόσκληση ή παρότρυνση να ασκήσει αναίρεση για λογαριασμό της.

Θεωρούμε ότι δεν είναι ορθό ένα διεθνές δικαστήριο να συμπεραίνει, στη βάση μίας περιορισμένης πρακτικής που συνίσταται στην απάντηση σε επιστολές, την ύπαρξη ενός ενδίκου μέσου, με όλα τα αποτελέσματα που ένα τέτοιο ένδικο μέσο συνήθως παράγει, ιδίως όταν ο νόμος απαριθμεί κατά τρόπο περιοριστικό τις δυνατότητες άσκησης ενδίκου μέσου.

Για τους πιο πάνω αναφερόμενους λόγους, κρίνουμε ότι η αιτίαση η ελκόμενη από την έλλειψη αιτιολογίας της απάντησης του εισαγγελέα στην προσφεύγουσα ήταν καθ' ύλην ασύμβατη προς τις διατάξεις της Σύμβασης.

ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ κ. CASADEVALL

1. Ψήφισα με την πλειοψηφία σχετικά με την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 ως προς τη διάρκεια της διαδικασίας. Αντιθέτως, δε συμμερίζομαι την άποψή της σε ό,τι αφορά το δίκαιο της διαδικασίας αναλυόμενο υπό το πρίσμα της απόρριψης από τον εισαγγελέα, δίχως αιτιολογία (με μία απλή χειρόγραφη σημείωση η οποία δήλωνε ότι «δεν υπάρχει νόμιμος και βάσιμος λόγος αναίρεσης»), της αίτησης της προσφεύγουσας που τον καλούσε να ασκήσει αναίρεση. Εκθέτω πιο κάτω τους λόγους της διαφωνίας μου.

2. Το Δικαστήριο έχει κρίνει πολλές φορές ότι «όταν η εθνική έννομη τάξη προσφέρει ένα ένδικο μέσο στον διοικούμενο, το Κράτος είναι υποχρεωμένο να επαγρυπνεί ώστε αυτός να απολαμβάνει των θεμελιωδών εγγυήσεων του άρθρου 6» (*Αναγνωστόπουλος κατά Ελλάδας*, αριθ. 54589/00, § 32, 3 Απριλίου 2003). Εν προκειμένω, το δικαίωμα άσκησης αναίρεσης δεν απορρέει από το νόμο αλλά από μία δικαστική πρακτική πάγια και ουδόλως αμφισβητούμενη (παράγραφος 34 της απόφασης). Επιπλέον, «η αίτηση της προσφεύγουσας προς τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου τοποθετείτο εντός του ίδιου πλαισίου και επεδίωκε τον ίδιο σκοπό με την προγενέστερη αίτησή της για παράστασή της ως πολιτικώς ενάγουσας» (παράγραφος 34 της απόφασης).

3. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι το Δικαστήριο συμπέρανε ότι η αίτηση της προσφεύγουσας αφορούσε μία «αμφισβήτηση ενός δικαιώματος αστικού χαρακτήρα» και ότι συνεπώς το εν λόγω άρθρο ήταν εφαρμοστέο, το θεωρώ δύσκολο να μπορούμε να δεχθούμε, στη βάση των ίδιων συλλογισμών και της ίδιας λογικής, ότι η αιτιολογία του εισαγγελέα –για τους σκοπούς της απόρριψης του ενδίκου μέσου– ήταν επαρκής.

4. Έχοντας ως αρχή ότι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης υποχρεώνει τα δικαστήρια να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους (βλέπε, μεταξύ άλλων: *Van de Hurk κατά Ολλανδίας*, 19 Απριλίου 1994, § 61, série A αριθ. 288), το Δικαστήριο έχει αναπτύξει μία νομολογία δίχως ασάφειες ως προς την πρακτική αυτή των εισαγγελέων στην Ελλάδα να απορρίπτουν με λακωνικές χειρόγραφες σημειώσεις, ήτοι δίχως αιτιολογία, τις αιτήσεις που τους υποβάλλονται από τους διοικούμενους.

Μπορούμε ενδεικτικά να αναφέρουμε τρεις πρόσφατες υποθέσεις – *Alija κατά Ελλάδας*, αριθ. 73717/01, 7 Απριλίου 2005, *Γώρου κατά Ελλάδας (αριθ.4)*, αριθ. 9747/04, 11 Ιανουαρίου 2007 και *Μαρκουλάκη κατά Ελλάδας (αριθ.1)*, αριθ. 44858/04, 26 Ιουλίου 2007 – στις οποίες εγείρεται ακριβώς το ίδιο ζήτημα με αυτό της προκειμένης περίπτωσης και όπου το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 σχετικά με το δίκαιο της διαδικασίας.

5. Ωστόσο η σημερινή απόφαση ενώπιον του Διευρυμένου Τμήματος, η οποία αφορά την ίδια προσφεύγουσα, την κυρία Γώρου, με τη δεύτερη των προαναφερόμενων αποφάσεων, αλλά αυτή τη φορά με μία διαπίστωση περί μη παραβίασης, έχει ημερομηνία 14 Ιουνίου 2007, δηλαδή εκδόθηκε μεταξύ των δύο τελευταίων προαναφερόμενων αποφάσεων: μετά την απόφαση στην υπόθεση Γώρου (αριθ.4) και πριν την απόφαση στην υπόθεση Μαρκουλάκη (αριθ.1). Κατά έναν ακατανόητο τρόπο, το τμήμα επιχείρησε μία αλλαγή κατεύθυνσης τον Ιούνιο (τυχαίο περιστατικό;) για να επιστρέψει στην προηγούμενη οδό τον Ιούλιο.

6. Στο ζήτημα του εάν ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου πρέπει να απαντά με αιτιολογημένο τρόπο στην αίτηση ενός διοικούμενου που τον καλεί να ασκήσει αναίρεση, οι τρεις προαναφερόμενες αποφάσεις του Δικαστηρίου έδωσαν καταφατική απάντηση και διαπίστωσαν ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1, διευκρινίζοντας ότι μία τέτοια υποχρέωση απέρρεε από το άρθρο 139 του ελληνικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και ότι «η απάντηση στην αίτηση της προσφεύγουσας δεν υπαγόταν στη διακριτική ευχέρεια του εισαγγελέα» (παράγραφοι 22 στην υπόθεση *Alija* και 22 στην υπόθεση Γώρου (αριθ.4), ή ότι «οι επιληφθέντες εισαγγελείς υποχρεούνταν να απαντήσουν στις αιτήσεις της προσφεύγουσας κατά τρόπο αιτιολογημένο, έστω κι εάν η άσκηση των εν λόγω ενδίκων μέσων εξαρτάτο από τη διακριτική ευχέρειά τους» (παράγραφος 23 στην υπόθεση Μαρκουλάκη (αριθ.1).

7. Σήμερα, η πλειοψηφία του Διευρυμένου Τμήματος απαντά αρνητικά και δε διαπιστώνει παραβίαση, σύμφωνα όπως ισχυρίζεται με τα άρθρα 138 και 139 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ίδια άρθρα του ίδιου κώδικα), αφού έχει διαπιστώσει ότι «η απάντηση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου στην αίτηση της προσφεύγουσας δεν διατυπώθηκε ως *διάταξη*» (παράγραφος 40 της απόφασης).

8. Το Διευρυμένο Τμήμα αποφάσισε να υποστηρίξει τη νομολογιακή μεταστροφή που επεχείρησε το τμήμα. Ελλείπει επιχειρηματολογία, δεν κατανοώ ποιος είναι ο λόγος, το μείζον ζήτημα, ή το νομικό ενδιαφέρον που να δικαιολογεί την οπισθοδρόμηση του Δικαστηρίου. Είναι βέβαιο ότι το Δικαστήριο, με τις προηγούμενες αποφάσεις του, μπόρεσε να υιοθετήσει μία διαφορετική προσέγγιση επί του ζητήματος, λιγότερο απαιτητική ή τυπολατρική θα μπορούσε κανείς να πει, αλλά εφόσον θέλησε να διευρύνει το δικαίωμα των διοικούμενων σε μία από τις πλευρές της δίκαιης δίκης, δεν έπρεπε –εκτός αν υπάρχει πρόδηλο σφάλμα- να αναθεωρήσει την απόφασή του. Τα κεκτημένα στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι το λιγότερο το ίδιο σημαντικά με τα κεκτημένα σε άλλους τομείς του δικαίου και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή της μη οπισθοδρόμησης.

9. Σε αυτό το σημείο έρχεται στο μυαλό μου ο μηχανισμός standstill. Γνωστός και με το όνομα μηχανισμός αναστολής, όπου όταν ένας οδοντοτροχός προχωρά μία εγκοπή εμπρός δεν μπορεί πλέον να επιστρέψει πίσω, αυτή η δογματικής κυρίως προέλευσης αρχή, η οποία κατά κύριο λόγο εφαρμόζεται στο τομέα των κοινωνικών κεκτημένων, αποσκοπεί στο να απαγορεύει στο νομοθέτη να θεσπίζει κανόνες που θα είχαν ως συνέπεια την υποβάθμιση ενός ήδη κεκτημένου επιπέδου κοινωνικής προστασίας.

ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ κ. MALINVERNI , ΜΕ
ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ κ. SAJÓ

1. Ψήφισα με την πλειοψηφία υπέρ της εφαρμογής του άρθρου 6 στην παρούσα υπόθεση. Δεν μπορώ αντιθέτως να συμφωνήσω με την εν λόγω πλειοψηφία όσον αφορά τη διαπίστωση ότι το άρθρο 6 δεν παραβιάστηκε.

2. Δεν κατανοώ ωστόσο για ποιους λόγους, το τμήμα, απομακρυνόμενο από την προηγούμενη νομολογία του (υπόθεση *Αναγνωστόπουλος κατά Ελλάδας* της 3 Απριλίου 2003¹, υπόθεση *Alija κατά Ελλάδας* της 7 Απριλίου 2005, υπόθεση *Γώρου κατά Ελλάδας (αριθ.4)* της 11 Ιανουαρίου 2007, υπόθεση *Μαρκουλάκη κατά Ελλάδας (αριθ.1)* της 26 Ιουλίου 2007²), στην απόφασή του της 14 Ιουνίου 2007, είχε ήδη κρίνει ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6.

3. Αυτή η μεταστροφή στη νομολογία είναι ακόμα δυσκολότερο να αιτιολογηθεί δεδομένου ότι οι πρώτες αποφάσεις του Δικαστηρίου δεν είχαν αμφισβητηθεί από την εναγόμενη Κυβέρνηση, τουλάχιστον όχι επισήμως, για παράδειγμα με αίτηση παραπομπής ενώπιον του Διευρυμένου Τμήματος. Ομοίως προκαλεί έκπληξη για το λόγο ότι, σε γενικές γραμμές, οι μεταβολές στη νομολογία γίνονται υπέρ μίας καλύτερης προστασίας των διοικούμενων. Σε αυτή την περίπτωση, έγινε ακριβώς το αντίθετο. Όχι μόνο το Δικαστήριο είναι πλέον της άποψης ότι δεν υπάρχει παραβίαση σε αυτού του είδους τις υποθέσεις, αλλά μία μειοψηφία δικαστών (βλέπε την κοινή αποκλίνουσα άποψη) φθάνει μέχρι το σημείο να αρνηθεί το εφαρμοστέο της εν λόγω διάταξης. Η παρούσα απόφαση σημειοδοτεί συνεπώς ένα πισωγύρισμα στην προστασία των θεμελιωδών εγγυήσεων, την οποία δυσκολεύομαι να εξηγήσω και η οποία με θλίβει.

4. Κατά την άποψή μου, η απορριπτική απόφαση του εισαγγελέα ήταν ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Η προσφεύγουσα του είχε πράγματι ζητήσει να ασκήσει αναίρεση κατά της απόφασης που εξέδωσε το Πλημμελειοδικείο Αθηνών, για τον

¹ Στην απόφασή του Αναγνωστόπουλος το Δικαστήριο είχε υποστηρίξει: «Όταν η εθνική έννομη τάξη προσφέρει ένα ένδικο μέσο στον διοικούμενο, όπως η κατάθεση μήνυσης με δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής, το Κράτος είναι υποχρεωμένο να επαγρυπνεί ώστε αυτός να απολαμβάνει των θεμελιωδών εγγυήσεων του άρθρου 6» (§ 32).

² Αρκετά παράξενο είναι το γεγονός ότι η απόφαση Μαρκουλάκη είναι κατά λίγες εβδομάδες μεταγενέστερη της απόφασης Γώρου (αριθ.2) του Τμήματος.

λόγο ότι αυτή δε βασιζόταν σε μία επαρκή αιτιολογία. Το ερώτημα που η προσφεύγουσα επιθυμούσε να υποβάλει στην κρίση του Αρείου Πάγου ήταν συνεπώς ένα εξόχως νομικό ερώτημα: αν η απόφαση ήταν επαρκώς αιτιολογημένη.

5. Στην Ελλάδα, η άσκηση αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου υπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του εισαγγελέα του δικαστηρίου αυτού, ο οποίος εφαρμόζει ένα φιλτράρισμα των αιτήσεων. Εν προκειμένω, η απόρριψη της αίτησης της προσφεύγουσας διατυπώθηκε με μία χειρόγραφη λακωνική σημείωση επί της ίδιας της αίτησης της προσφεύγουσας: «Δεν υπάρχει νόμιμος και βάσιμος λόγος αναίρεσης». Αυτές οι λίγες λέξεις δεν πληρούν τις απαιτήσεις αιτιολογίας που θέτει το άρθρο 6, για διάφορους λόγους.

6. Καταρχήν, αν και είναι αλήθεια ότι, στο ελληνικό δίκαιο, η άσκηση αναίρεσης στον Άρειο Πάγο εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια του εισαγγελέα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι κάθε αρχή που διαθέτει τέτοια εξουσία δεν απαλλάσσεται ωστόσο από την υποχρέωση αιτιολόγησης των αποφάσεών της, ελλείψει της οποίας θα μπορούσε να εύκολα κατηγορηθεί για αυθαιρεσία.

7. Από αυτή την άποψη, η χειρόγραφη σημείωση που συνέταξε ο εισαγγελέας είναι εσφαλμένη από διπλής απόψεως. Λέγοντας ότι «δεν υπάρχει νόμιμος λόγος αναίρεσης», ο εισαγγελέας όφειλε τουλάχιστον να επισημάνει σε ποιες νομικές διατάξεις αναφερόταν. Τούτο είναι ωστόσο το λιγότερο σημαντικό. Υποστηρίζοντας ότι «δεν υπάρχει βάσιμος λόγος αναίρεσης», θα έπρεπε να έχει αναφέρει, ακόμα και με συνοπτικό τρόπο, ποιοι ήταν οι λόγοι απουσίας βασίμου της αίτησης που κατέθεσε η προσφεύγουσα.

8. Εν συνεχεία, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 6, οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να αναφέρουν με επαρκή σαφήνεια τους λόγους πάνω στους οποίους στηρίζονται (*Van de Hurk κατά Ολλανδίας*, 19 Απριλίου 1994, § 61, série A no. 288, *Garcia Ruiz κατά Ισπανίας* [GC], αριθ. 30544/96, § 26, CEDH 1999-I). Βέβαια, η έκταση της αιτιολογίας μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με την απόφαση και πρέπει να εξετάζεται υπό το φως των περιστάσεων της κάθε περίπτωσης (*Ruiz Torija κατά Ισπανίας*, 9 Δεκεμβρίου 1994, § 29, série A no. 303-A, *Hiro Balani κατά Ισπανίας*, 9 Δεκεμβρίου 1994, § 27, série A no. 303-B, *Higgins και*

λοιποί κατά Γαλλίας, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 42, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I).

9. Είναι αλήθεια ότι σε ό,τι αφορά την αιτιολόγηση των αποφάσεων, τον εισαγγελέα δε βαρύνουν πιθανώς οι ίδιες υποχρεώσεις που βαρύνουν έναν δικαστή της έδρας. Εντούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα δεν ήταν σε θέση να γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους εισέπραξε αρνητική απάντηση, ενώ η αίτησή της ήταν στηριγμένη σε έξι σελίδες. Η κατάσταση αυτή ουδόλως ικανοποιητική είναι κατά την άποψή μου.

10. Τέλος, θα ήθελα να προσθέσω ότι, σε ό,τι αφορά τον τύπο, λίγες λέξεις γραμμένες με το χέρι στην ίδια την αίτηση της προσφεύγουσας εκφράζουν έλλειψη σεβασμού προς το πρόσωπό της. Μία απόφαση τόσο σημαντική για την προσφεύγουσα θα έπρεπε όχι μόνο να είναι πιο λεπτομερής αλλά ομοίως, όσον αφορά τον τύπο, να εκτίθεται σε ένα χωριστό δακτυλογραφημένο έγγραφο. Ο τύπος της απόφασης που έλαβε ο εισαγγελέας δύσκολα συμφιλιώνεται κατά την άποψή μου με τη σοβαρότητα που πρέπει να χαρακτηρίζει κάθε δικαστική πράξη. Κινδυνεύει μάλιστα να κλονίσει την εμπιστοσύνη που πρέπει να έχουν οι διοικούμενοι στην ομαλή λειτουργία της δικαιοσύνης.

ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΟΥ Κ. ΚΑΛΑΥΔΛΙΕΒΑ

(Μετάφραση)

Η διαπίστωση του εφαρμοστέου του άρθρου 6 από το Δικαστήριο ενέχει την ιδέα ότι η εν λόγω διαδικασία έπρεπε να διαθέτει ένα δικαιοδοτικό χαρακτήρα και να προσφέρει, τουλάχιστον σε ελάχιστο βαθμό, τις απαιτούμενες από την εν λόγω διάταξη εγγυήσεις. Ψήφισα με την πλειοψηφία υπέρ μίας διαπίστωσης βάσει της οποίας το άρθρο 6 ήταν εφαρμοστέο στην ποινική διαδικασία μέσα στα πλαίσια της οποίας έπρεπε να εκδοθεί απόφαση επί των αστικού χαρακτήρα δικαιωμάτων της προσφεύγουσας, αλλά, αντίθετα με την πλειοψηφία, θεωρώ ότι η ανεπάρκεια αιτιολογίας της απόφασης που εκδόθηκε ως προς τούτο έπρεπε να αναλυθεί σε παραβίαση της εν λόγω διάταξης.

Συμμερίζομαι τις ανησυχίες του δικαστή Casadevall σχετικά με την επίπτωση της διαπίστωσης περί μη παραβίασης του άρθρου 6 επί της ανάπτυξης της νομολογίας του Δικαστηρίου σε ανάλογες περιπτώσεις. Συμφωνώ ομοίως με την άποψη του δικαστή Malinverni ότι τυχόν ελαττώματα ως προς το υποχρεωτικό περιεχόμενο και τον τύπο μία απόφασης που θέτει τέλος σε μία δικαστική διαδικασία μπορούν να θεωρηθούν ενδείξεις αυθαιρεσίας και είναι ικανά να κλονίσουν την εμπιστοσύνη του κοινού στη δικαιοσύνη.

Εν προκειμένω, η εναγόμενη κυβέρνηση υποστήριξε ότι η προσφυγή της προσφεύγουσας στον εισαγγελέα δεν μπορούσε κατ'αρχήν να θεωρηθεί ως θεραπεία των αιτιάσεών της. Συμφωνώ με αυτή την άποψη. Πράγματι, το να τίθεται η απόφαση του αστικού χαρακτήρα δικαιώματος της προσφεύγουσας σε αποζημίωση στη διακριτική ευχέρεια ενός οργάνου το οποίο δε δεσμεύεται από τους δικονομικούς κανόνες και τις απαιτήσεις και το οποίο, επιπλέον, δεν έχει, για να είμαστε ξεκάθαροι, δικαιοδοτική αρμοδιότητα, αλλά ενεργεί ως μεσάζων μεταξύ του διοικούμενου και του δικαστηρίου, δε φαίνεται να προσφέρει τις θεσμικές και δικονομικές απαιτήσεις που απαιτούνται για μία δικαστική απόφαση επί ενός δικαιώματος αστικού χαρακτήρα. Μετά την ψήφο επί του εφαρμοστέου του άρθρου 6 υπό αυτές τις συνθήκες, δεν μπορώ να κατανοήσω πώς μία διαδικασία που δεν είναι ικανή να προσφέρει θεραπεία, θα μπορούσε να πληροί τις υψηλότερες, κατ'αρχήν,

απαιτήσεις που καθιερώνει το άρθρο 6. Θεωρώ ότι η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας και η απουσία ελάχιστης αιτιολόγησης ως προς την έκβασή της συνιστούν λογικές πλευρές του μη δικαιοδοτικού χαρακτήρα της.